

Nr 24.

Kungl. Maj:ts nådiga proposition till riksdagen angående bidrag av telegrafverkets medel till Sveriges rikstelefonisters vilohemsförening; given Stockholms slott den 30 december 1916.

Under återopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över civilärenden för denna dag vill Kungl. Maj:t härmed föreslå riksdagen medgiva,

att från det i telegrafverkets stat för driftkostnader under år 1917 upptagna förslagsanslag till diverse utgifter må till Sveriges rikstelefonisters vilohemsförening utbetalas ett belopp av 15,000 kronor att av föreningen användas för inköp av de från ett mantal frälse Mölnbo avsondrade lägenheterna Nya Mölnbo nr 55, 56, 58, 59 och 60 i Vårdinge socken av Stockholms län.

De till ärendet hörande handlingar skola riksdagens vederbörande utskott tillhandahållas; och Kungl. Maj:t förbliver riksdagen med all kungl. nåd och ynnest städse välbevågen.

GUSTAF.

Oscar von Sydow.

Utdrag av protokollet över civilärenden, hållet inför Hans Maj:t Konungen i statsrådet å Stockholms slott den 30 december 1916.

Närvarande:

Hans excellens herr statsministern HAMMARSKJÖLD,
Hans excellens herr ministern för utrikes ärendena WALLENBERG,
Statsråden HASSELROT,
VON SYDOW,
friherre BECK-FRIIS,
STENBERG,
LINNÉR,
MÖRCKE,
VENNERSTEN,
WESTMAN,
BROSTRÖM.

Departementschefen, statsrådet von Sydow anförde:

I underdånig skrivelse den 10 oktober 1916 har telegrafstyrelsen gjort framställning om bidrag till Sveriges rikstelefonisters vilohemsförening i och för inköp för föreningens räkning av egen fastighet för dess vilohem vid Mölnbo.

Enligt stadgarna för nämnda förening, vilken inregistrerats såsom förening utan personlig ansvarighet den 28 augusti 1915, har föreningen till ändamål att upprätta och förvalta vilohem för föreningens aktiva medlemmar, vilka utgöras av de personer, tillhörande den ordinarie eller extra ordinarie kvinnliga telefonpersonalen vid telegrafverket, som hos föreningens styrelse eller dess ombud skriftligen anmäla sig till inträde i föreningen. Medlem skall till föreningen inbetala dels en inträdesavgift av 25 öre och dels en månadsavgift av likaledes 25 öre. Av

föreningens årsvinst skall minst 10 % avsättas till reservfond, intill dess denna uppgår till 1,000 kronor. Därefter återstående vinstmedel skola, i den mån de ej anses behövlige för hemmens utveckling och förbättring, företrädesvis användas till inrättande av friplatser samt nedbringande av avgifterna för vistelse vid hemmen, men få under inga förhållanden utdelas till föreningsmedlemmarna. Föreningens styrelse utgöres av fem ledamöter, av vilka fyra årligen väljas å ordinarie föreningsammansträde och den femte utses av telegrafstyrelsen, likaledes för ett år i sänder. Styrelsens förvaltning och räkenskaper granskas av två revisorer, valda å ordinarie föreningsammansträde för ett år i sänder. Av såväl styrelsens som revisorernas berättelser skola avskrifter tillställas telegrafstyrelsen minst 8 dagar före det årliga ordinarie sammansträdet. Vid föreningens upplösning befintlig behållning skall överlämnas till telegrafstyrelsen för att användas till ett för telegrafverkets kvinnliga telefonpersonal gagneligt ändamål, som telegrafstyrelsen i samråd med föreningen må bestämma.

Innan jag härefter övergår till nu föreliggande framställning, tillåter jag mig redogöra för de åtgärder till förmån för ifrågavarande vilohem vid Mölnbo, som förut varit föremål för Kungl. Maj:ts prövning.

I skrivelse av den 6 november 1914 meddelade telegrafstyrelsen, att på initiativ av telefonisterna vid Stockholms rikstelefonstation vid Mölnbo öppnats ett vilohem, som vore upplåtet för landets alla rikstelefonister. Hemmet utgjordes, enligt vad styrelsen vidare upplyste, av en från enskild person förhyrd, vid Mölnbo järnvägsstation belägen villa om 10 rum, avsedda vart och ett för en eller två personer, samt kök m. m., för vilka möbler och övriga inventarier inköpts av telefonisterna. För vistelsen vid hemmet erlades en avgift i ett för allt av 55—60 kronor per månad, allt efter som enskilt eller delat rum disponerades. Medel till inköp av möbler och inventarier, omkring 1,100 kronor, samt till hyran för första hyrestiden hade telefonisterna erhållit dels ur en av stockholmstelefonisterna genom sammanskott under flera års tid sammanbragt kassa och dels genom ett mindre bidrag från kvinnliga telefonjästemannaföreningen. Därjämte upplyste styrelsen, att därest villan i fortsättningen komme att förhyras av telefonisterna, den årliga hyran komme att utgöra 600 kronor.

Under hemställan om bidrag till gäldande av hyran för vilohemmet under ett år anförde styrelsen i sin sistnämnda skrivelse vidare:

»De allra flesta av det stora antalet telefonister vid telegrafverket torde befinna sig i sådana ekonomiska omständigheter, att de icke äro i tillfälle att under sin semester förskaffa sig den med deras enerverande arbete särdeles välbehöv-

liga rekreation, som en vistelse på landet erbjuder. Förvisso skulle den nu rätt stora sjuklighetsprocenten bland telefonisterna kunna nedbringas, om möjlighet bereddes även de sämst ekonomiskt lottade bland dem att tillbringa semestertiden på vilohemmet. Vilohemmets uppgift är således icke blott att bereda någon tids omväxling i telefonisternas levnadsvillkor, utan även att utgöra ett led i strävandet att genom hygieniska åtgärder höja telefonisternas arbetsduglighet. Det är främst ur denna sistnämnda synpunkt som styrelsen anser det fullt befogat att av telegrafverkets medel lämna det bidrag till hemmet, som utgör en förutsättning för detsamma bestånd.

Styrelsen är icke främmande för tanken att, om den nu för vilohemmet förhyrda villan finnes för ändamålet lämplig och kan för rimligt pris förvärfvas, göra framställning hos Kungl. Maj:t om utverkande av riksdagens bifall till densamma inköpande av telegrafverket och upplåtande åt telefonisterna. Utredning härutinnan har dock ännu icke verkställts. För att emellertid åtminstone för närmaste tiden trygga hemmets fortvaro, anser styrelsen att för år 1915 ett belopp av 600 kronor, motsvarande hyran för ett år, bör kunna av telegrafverkets medel ställas till förfogande.»

Genom nådigt brev den 5 december 1914 bemyndigade Kungl. Maj:t, med bifall till telegrafstyrelsens hemställan, styrelsen att till gäldande av hyra för ett år för vilohemmet under år 1915 utbetala ett belopp av högst 600 kronor.

I skrivelse den 14 december 1915 anmälde telegrafstyrelsen vilohemsföreningens tillkomst med tillkännagivande tillika, att föreningen övertagit förvaltningen av vilohemmet vid Mölnbo samt att densamma hade för avsikt att successivt i andra delar av landet inrätta vilohem för att kunna bereda telefonister å alla orter tillfälle att utan allt för dyrbara resor kunna begagna sig av vilohemmen. Telegrafstyrelsen hemställde därjämte att få till föreningen utbetala ett belopp av 1,000 kronor såsom bidrag för år 1916 till nämnda vilohem vid Mölnbo.

Till stöd därför anförde styrelsen bland annat följande:

»Enligt vad den ledamot i ovannämnda vilohemsförening, vilken jämlikt föreningens stadgar blivit av styrelsen utsedd, meddelat, har hemmet vid Mölnbo varit i verksamhet under hela året 1915. Hemmet har varit livligt besökt, särskilt under sommarmånaderna, då varje plats varit upptagen, och hemmet synes hava synnerligen väl fyllt sin uppgift. För att hemmet, på sätt telefonisterna i allmänhet synas önska och hoppas, skall kunna fortsätta sin verksamhet efter oförändrad plan erfordras även för år 1916 ett bidrag av telegrafverket, men till följd av den rådande dyrtiden är det nödvändigt att bidraget höjes till 1,000 kronor, enär eljest en brist, som det sedermera skulle bliva svårt att täcka, ovillkorligen skulle uppkomma.

I sin underdåniga skrivelse den 6 november 1914 antydde styrelsen sin avsikt att efter verkställd utredning inkomma till Kungl. Maj:t med framställning om utverkande av anslag av riksdagen till förvärfvande för telegrafverkets räkning av den för vilohemmet i Mölnbo förhyrda lägenheten, därest densamma befundes

för ändamålet lämplig och kunde för rimligt pris förvärvas. Visserligen har nu sådan utredning verkstälts och givits vid handen, att lägenheten, som vitsordats såsom lämplig till vilohem, skulle kunna inköpas för ett jämförelsevis måttligt pris av 22,000 kronor. Sedan emellertid nu ovannämnda förening bildats, vill det synas, som om det skulle vara lämpligast, att denna och icke telegrafverket bleve ägare till telefonisternas vilohem, och att allenast bidrag till dylika hems inköpande lämnades av telegrafverket. Innan föreningen kan tänka på att själv bliva ägare till ett eller flera sådana hem, torde det dock vara nödvändigt att föreningen får stadga sig och sammanbringa något eget kapital.»

Genom nådigt brev den 28 januari 1916 bemyndigade Kungl. Maj:t telegrafstyrelsen att, under de villkor styrelsen kunde finna nödigt föreskriva, till föreningen under år 1916 av telegrafverkets medel utbetala ett belopp av 1,000 kronor såsom bidrag till vilohemmet vid Mölnbo.

Enligt vad telegrafstyrelsen meddelat, har detta belopp sedermera blivit till föreningen utbetalt.

I nu föreliggande framställning har telegrafstyrelsen, såsom jag förut nämnt, hemställt om bidrag till föreningen för inköp av den fastighet, varå ifrågasatt vilohem är beläget.

Styrelsen anför härom följande:

»Hos telegrafstyrelsen har den utav styrelsen utsedda ledamoten i vilohemsföreningens styrelse anmält, att enär ägaren av den fastighet, varav vilohemmet utgöres, nämligen de från ett mantal frälse Mölnbo avsågade lägenheterna Nya Mölnbo nr 55, 56, 58, 59 och 60 i Vårdinge socken av Stockholms län, bestämt förklarar sig vilja försälja fastigheten efter utloppet av den tid, till vilken vilohemmet nu vore av föreningen förhyrt eller den 1 april 1917, och erbjudit föreningen att inköpa densamma med alla ägaren tillhöriga inventarier för det belopp, vartill fastigheten vid den av telegrafstyrelsen tidigare verkställda värderingen uppskattats eller 22,000 kronor, föreningens styrelse, som erfarit, att telegrafstyrelsen ansåge det rimligt att ett bidrag till köpeskillingen lämnades av telegrafverket, funnit sig böra med fastighetens ägare avsluta preliminärt köpeavtal, vilket dock vore för parterna bindande endast under förutsättning att 1917 års riksdag beviljade bidrag till köpet med minst halva köpesumman. Enligt detta avtal, som i original inlämnats till telegrafstyrelsen, utgör köpeskillingen 22,000 kronor att betalas kontant med 5,000 kronor vid tillträdet, som skulle äga rum så snart 1917 års riksdag beviljat det ifrågasatta bidraget till köpeskillingen, och återstoden senast den 1 oktober 1917. Enligt vad bemälda ledamot i föreningsstyrelsen vidare meddelat, komme föreningens besparade medel att utgöra omkring 3,000 kronor vid tiden för fastighetens tillträddande, varjämte till föreningen av säljaren utfästs en gåva av 2,000 kronor, under förutsättning att köpet komme till stånd, och kunde således med dessa medel gäldas den del av köpeskillingen, som skulle kontant erläggas vid tillträdet. Av återstoden, 17,000 kronor, hade föreningen hoppats att bekomma 15,000 kronor såsom bidrag från telegrafverket. Resterande 2,000 kronor vore avsedda att täckas i första hand genom i utsikt ställda gåvomedel, men, i den mån fulla beloppet icke kunde sålunda anskaffas, ärnade föreningen söka lån mot inteckning i fastigheten an-

tingen hos någon av telegrafverkets pensionsanstalter eller ock hos pensionsstyrelsen.

Såsom ovan nämnts, hade avsikten varit att först sedan föreningen hunnit anskaffa något större kapital skrida till inköp av Mölnbohemmet. Då föreningen redan nu ställts inför valet att antingen inköpa fastigheten eller ock förhyra annan till vilohem lämplig lägenhet och då detta sista alternativ visat sig svårt att realisera, skulle föreningen efter fastighetens inköp kunna komma i en brydsam ekonomisk situation, därest icke ett fortsatt årligt bidrag, om ock till mindre belopp än hittills, lämnades från telegrafverket, åtminstone under nu rådande dyrtid. För år 1916 utgjorde telegrafverkets bidrag, enligt förberörda nädiga brev den 28 januari 1916, 1,000 kronor, av vilket belopp 600 kronor lärer åtgått till gäldande av hyra för vilohemmet. Då föreningen efter köpet inbesparar denna utgift, skulle det erforderliga bidraget behöva uppgå till 400 kronor, vilket belopp dock torde böra i någon mån höjas, alldenstund föreningen sannolikt måste räkna med att någon del av köpeskillingen måste anskaffas genom lån, varå ränta skall erläggas, samt en del smärre reparationer erfordras å hemmet vid Mölnbo. Då frågan om lämnande av fortsatt årligt bidrag till föreningen icke torde påkalla beslut av riksdagen, har telegrafstyrelsen ansett sig böra först sedan det visat sig, huruvida fastighetsköpet kommer till stånd, göra underdånig framställning om anvisande av dylikt bidrag.

På de skäl, som föranlett telegrafstyrelsens tidigare gjorda underdåniga framställningar om utbetalande av årligt bidrag till Mölnbohemmet, får styrelsen nu i underdånighet tillstyrka, att av telegrafverkets medel må utbetalas ett belopp av 15,000 kronor till inköp av fastigheten vid Mölnbo. Telegrafstyrelsen tillåter sig erinra, hurusom 1914 års senare riksdag, med anledning av Kungl. Maj:ts proposition nr 102, enligt skrivelse nr 107 medgav, att av statens järnvägars trafikmedel finge under villkor, som beträffande Sveriges rikstelefonisters vilohemsförening äro uppfyllda, utbetalas dels ett belopp av 10,000 kronor till svenska järnvägsmännens vilohemsförening och dels ett belopp av 5,000 kronor till styrelsen för rekreationshemmet för Sveriges lokomotivmän.»

På grund av vad sålunda anförts har telegrafstyrelsen hemställt, att Kungl. Maj:t täcktes föreslå riksdagen medgiva, att från det i telegrafverkets stat för driftkostnader under år 1917 upptagna förslagsanslag till diverse utgifter må till Sveriges rikstelefonisters vilohemsförening utbetalas ett belopp av 15,000 kronor såsom bidrag till gäldande av köpeskillingen för ifrågavarande lägenheter.

Departements-
chefen.

Det syfte, i vilket ifrågavarande vilohemsförening bildats, finner jag synnerligen behjärtansvärt och förtjänt av uppmuntran. Vad jag vid föredragning av frågan om bidrag till svenska järnvägsmännens vilohemsförening och till styrelsen för rekreationshemmet för Sveriges lokomotivmän anförde angående önskvärdheten av att den kår av statstjänare, varom då var fråga, bereddes tillfälle att för en billig avgift bereda sig vila och rekreation, synes mig jämväl äga tillämpning i nu föreliggande fall.

Såsom förut nämnts, utgör köpeskillingen för den till inköp ifrågasatta fastigheten 22,000 kronor. För bedömning av skäligheten härav ber jag få nämna, att fastigheten nu lämnar följande hyresavkastning, nämligen:

för huvudbyggnaden	kronor	600: —
» jorden och ena flygeln	»	400: —
» andra flygeln	»	100: —
		Summa kronor 1,100: —

Ifrågavarande vilohem är inrymt i huvudbyggnaden. Jorden och ena flygeln hyres av en trädgårdsmästare. Den andra flygeln åter bebos av fastighetens förre ägare, och kan hyran för sistnämnda byggnad anses jämförelsevis låg. Vidare är att märka, att fastigheten förut visat sig svår att sälja och att ägaren såväl med hänsyn härtill som ock av tillmötesgående mot telefonisterna nöjt sig med en hyra av allenast 600 kronor för huvudbyggnaden. Emellertid har nu, enligt vad telegrafstyrelsen meddelat, en annan säker spekulant å fastigheten uppträtt. Det är av denna anledning, som ägaren uppsagt hyreskontraktet med Sveriges rikstelefonisters vilohemsförening för att, om föreningen ej sättes i tillfälle att avsluta köpet, vara oförhindrad att i stället sälja fastigheten åt nyssnämnda spekulant.

För belysande av vilohemsföreningens ekonomi ber jag få återgiva följande av föreningens ordförande på min begäran upprättade tablå:

Mölnbohemmets ställning den 1 december 1916.

Tillgångar:

Inventarier	kronor	1,795: 06
Innestående hos Skandinaviska Kreditaktiebolaget	» *)	567: 15
Kontant hos föreståndarinnan för hemmet	»	147: 19
Kontant hos föreningens kassaförvaltare.....	»	—: 95
		Summa kronor 2,510: 35

Skulder:

Obetalda räkningar.....	kronor	105: —
Kapitalbehållning.....	»	2,405: 35
		Summa kronor 2,510: 35

*) Detta belopp kommer att i det närmaste åtgå till utgifter under december månad 1916.

Utöver nu nämnda tillgångar finnas å sparkasseräkning i Aktiebolaget Mälareprovinsernas bank innestående 2,282 kronor 53 öre, utgörande till före-

ningen erlagda medlemsavgifter. Dessa avgifter beräknas den 1 april 1917 uppgå till 3,000 kronor, motsvarande den del av köpesumman för ifrågavarande fastighet, varmed föreningen enligt den uppgjorda planen skulle kontant bidraga.

Såsom telegrafstyrelsen framhållit, hade det varit önskvärt, att föreningen hunnit samla ett något större kapital än som nu är fallet, innan föreningen går att förvärva egen fastighet. Den omständigheten, att så icke skett, torde dock med hänsyn till vad styrelsen anfört ej böra utgöra hinder för bifall till föreliggande framställning. De upplysningar, som lämnats angående föreningens organisation och verksamhet, synas nämligen lämna garantier för att föreningen är i stånd att fylla sitt avsedda ändamål, och lärer föreningen, därest dess verksamhet fortfarande visar sig gå i önskad riktning, jämväl för framtiden kunna påräkna något mindre understöd från telegrafverkets sida.

Jag tillåter mig vidare i likhet med telegrafstyrelsen erinra, att de villkor, som av 1914 års senare riksdag uppställdes för utbetalande av bidrag till förenämnda organisationer för vilo- och rekreationshem för järnvägarnas tjänstemän, såvitt dessa villkor i förevarande fall kunna äga motsvarighet, beträffande Sveriges rikstelefonisters vilohemsförening äro uppfyllda.

Det av telegrafstyrelsen föreslagna bidragsbeloppet har icke föranlett anmärkning från min sida.

Under åberopande av vad sålunda anförts får jag hemställa, att Kungl. Maj:t måtte föreslå riksdagen medgiva,

att från det i telegrafverkets stat för driftkostnader under år 1917 upptagna förslagsanslag till diverse utgifter må till Sveriges rikstelefonisters vilohemsförening utbetalas ett belopp av 15,000 kronor att av föreningen användas för inköp av de från ett mantal frälse Mölnbo avsondrade lägenheterna Nya Mölnbo nr 55, 56, 58, 59 och 60 i Vårdinge socken av Stockholms län.

Till denna av statsrådets övriga ledamöter biträdda hemställan täcktes Hans Maj:t Konungen lämna bifall; och skulle proposition av den lydelse, bilaga till detta protokoll utvisar, avlätas till riksdagen.

Ur protokollet:

Herman Hultkrantz.